



## REMISSYTTRANDE

Datum  
2024-03-18

Dnr  
2023/9800

Regeringskansliet  
Justitiedepartementet  
ju.remissvar@regeringskansliet.se  
Kopia till: ju.da@regeringskansliet.se

### **Betänkandet Hemlig dataavläsning – utvärdering och permanent lagstiftning (SOU 2023:78)**

*(Departementets diarienummer Ju2023/02690)*

---

#### **Sammanfattning**

Justitiekanslern har inga invändningar mot att hemlig dataavläsning blir ett permanent tvångsmedel. Förslaget om att tillåta hemlig dataavläsning avseende kamerabevakningsuppgifter i någons stadigvarande bostad bör dock analyseras och övervägas ytterligare under den fortsatta beredningen.

Justitiekanslern instämmer i utredningens bedömning att det behövs en samlad översyn på området för tvångsmedel och välkomnar att en utredning tillsätts.

En följd av förslagen kan bli att Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten (SIN) anmäler fler ärenden till Justitiekanslern. Konsekvenserna för Justitiekanslerns verksamhet som förslagen medför bör därför utvecklas i den fortsatta beredningen.

#### **Förslaget om att hemlig dataavläsning ska bli ett permanent tvångsmedel**

Utredningen har utifrån avvägningar om nytta, behov och integritet kommit fram till att hemlig dataavläsning ska införas som ett permanent tvångsmedel (se avsnitt 6.5). Den noggranna utvärderingen i betänkandet och de praktiska exempel från den hittillsvarande tillämpningen som redovisas ger stöd för förslaget. Justitiekanslern har därför inga invändningar mot att hemlig dataavläsning blir ett permanent tvångsmedel.

När de gäller utredningens övriga förslag och bedömningar har Justitiekanslern vissa synpunkter. Dessa redovisas nedan.

#### **Förslagen om utökade möjligheter att använda hemlig dataavläsning**

Tillämpningsområdet för hemlig dataavläsning har utvidgats fler gånger sedan lagen (2020:62) om hemlig dataavläsning infördes. Vissa av dessa ändringar har nyligen trätt i kraft, medan andra kan förväntas träda i kraft inom kort. Även de förslag som lämnas i betänkandet innebär att tillämpningsområdet för hemlig dataavläsning utökas.

Att hemlig dataavläsning får användas i fler fall leder till att riskerna för den personliga integriteten ökar. Det är därför positivt att utredningen gjort en samlad proportionalitetsbedömning av hela det utökade och tilltänkta tillämpningsområdet för hemlig dataavläsning (se avsnitt 7.6).

Enligt Justitiekanslern är det särskilt förslaget om nya möjligheter att utreda vem som kan misstänkas för brott som medför integritetsrisker (se avsnitt 7.4.4). Hemlig dataavläsning i detta syfte innebär ofrånkomligen att tvångsmedlet måste riktas mot en mer obestämbart krets av personer. Detta leder till en ökad risk för att personer utan koppling till brottslighet drabbas av åtgärden.

Förslaget innebär bl.a. att det blir tillåtet med hemlig dataavläsning avseende kameraövervakningsuppgifter i syfte att utreda vem som skäligen kan misstänkas för brott. Huvudregeln ska vara att det är förbjudet att verkställa ett tillstånd som gäller kameraövervakningsuppgifter på en plats som är någons stadigvarande bostad. Men det föreslås ett undantag från den huvudregeln. Ett sådant motsvarande förbud gäller dock vid hemlig kameraövervakning enligt rättegångsbalken.

Att det i vissa fall ska vara tillåtet med hemlig dataavläsning avseende kameraövervakningsuppgifter i någons bostad innebär en betydande risk för integritetsintrång. Utredningen pekar visserligen på omständigheter som innebär att hemlig dataavläsning inte behöver innebära motsvarande integritetsintrång som vid hemlig kameraövervakning. Samtidigt är det inte uteslutet att riskerna för integritetsintrång blir högre vid hemlig dataavläsning. Skälet för det är att verkställigheten sker genom en realtidsaktivering av kamerafunktionen på det informationssystem som tillståndet avser. Det bör därför vid hemlig dataavläsning finnas en förhöjd risk att kameraövervakningen sker när en person befinner sig i en integritetskänslig situation, jämfört med hemlig kameraövervakning.

Det föreslagna undantaget för hemlig dataavläsning – som innebär att kameraövervakning i någons bostad tillåts – utgör ett ingrepp i skyddet för privat- och familjelivet. Det är enligt Justitiekanslern tveksamt om det finns tillräckliga skäl att göra ett avsteg från vad som gäller vid hemlig kameraövervakning. Den bedömningen ändras inte av vad utredningen redovisar om behovet av åtgärden och att tillämpningsområdet kan förväntas bli mycket begränsat.

Förslaget om att det ska vara tillåtet att verkställa hemlig dataavläsning avseende kameraövervakningsuppgifter i någons stadigvarande bostad bör därför analyseras och övervägas ytterligare under den fortsatta beredningen.

### **Förslagen om kontrollmekanismerna och andra rättssäkerhetsgarantier**

Justitiekanslern instämmer i utredningens bedömning att SIN:s tillsynsfunktion utgör en viktig rättssäkerhetsgaranti för att hemlig dataavläsning bedrivs lagenligt (se avsnitt 8.7).

I samma avsnitt i betänkandet tas det upp att SIN har en anmälningsskyldighet till Justitiekanslern i vissa ärenden. De ärenden som nämns är de där en enskild begärt en kontroll av om han eller hon utsatts för hemliga tvångsmedel eller varit föremål för personuppgiftsbehandling. Det kan noteras att SIN även har möjlighet att till Justitiekanslern anmäla felaktigheter som uppmärksammas vid tillsyn (se 20 § andra stycket första meningen förordningen, 2007:1141, med instruktion för Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten).

SIN har bedömt att nämndens tillsynsuppdrag, som en följd av förslagen i betänkandet, kommer att öka i en sådan omfattning att ytterligare medel behöver tillföras (se avsnitt 12.4). En tänkbar konsekvens av förslagen kan därför bli att SIN anmäler fler ärenden till Justitiekanslern, jämfört med i dag. Dessa ärenden kommer Justitiekanslern att hantera inom ramen för den frivilliga skaderegleringen. Konsekvenserna för Justitiekanslern redovisas eller kostnadsställs dock inte i betänkandet.

Det är svårt att göra en prognos för hur ofta SIN kommer att uppmärksamma felaktigheter i tillämpningen av reglerna om hemlig dataavläsning som kan medföra skadeståndsansvar för staten. Det är därför osäkert vilken påverkan förslaget kommer att få på Justitiekanslerns skaderegleringsverksamhet. Konsekvenserna för Justitiekanslerns verksamhet som förslagen medför bör dock utvecklas i den fortsatta beredningen.

### **Det behövs en samlad översyn på tvångsmedelsområdet**

Den senaste tiden har det pågått flera parallella lagstiftningsprojekt avseende tvångsmedel varigenom flera lagar antingen redan har ändrats eller där ändringar kan väntas vara nära förestående.

Detta kan illustreras med att några av förslagen i betänkandet är antingen en konsekvens eller beroende av vad som föreslås i andra lagstiftningsärenden. Vidare har regeringen – efter att betänkandet överlämnades – beslutat två lagrådsremisser med förslag på ändringar i lagen om hemlig dataavläsning (se lagrådsremisserna Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden och Preventiva tvångsmedel för att förebygga och förhindra allvarliga brott).

Förslag på utökningar av statens maktbefogenheter i förhållande till enskilda kräver noggranna avvägningar i förhållande till grundlag och Sveriges unions- och folkrättsliga åtaganden. En svårighet i sammanhanget är att bedömningen av proportionaliteten av varje förslag delvis är beroende av övriga förslag på området. Justitiekanslern har därför i flera remissvar efterlyst ett mer systematiskt angreppssätt från lagstiftarens sida.

Mot denna bakgrund är det positivt att utredningen har identifierat ett behov av att göra en samlad översyn över området för tvångsmedel (se avsnitt 9.2). Justitiekanslern instämmer i utredningens bedömning att det behövs en samlad översyn på området och välkomnar att en utredning tillsätts.

Enligt Justitiekanslern är det särskilt viktigt att de hemliga tvångsmedlen blir föremål för översynen. I översynen bör det också ingå att göra en samlad proportionalitetsbedömning. Avvägningen mellan behovet av en effektiv brottsbekämpning och den enskildes rätt till skydd för sin personliga integritet bör ha utgångspunkt i det samlade integritetsintrånget som tvångsmedlen kan medföra.

Ärendet har föredragits av Elin Widegren. I ärendets beredning har även byråchefen Anneli Skoglund deltagit.

Mari Heidenborg